

UŻYTEK EKOLOGICZNY „STAW PRZY UL. KACZEŃCOWEJ” TĘTNI ŻYCIEM

Niewiele jest użytków ekologicznych na terenie miast. W tym kontekście do rangi ewenementu urasta decyzja Rady Miasta Krakowa o utworzeniu na terenie Nowej Huty użytku ekologicznego „Staw przy ul. Kaczeńcowej”. Zgodnie z uchwałą chronione są tam między innymi płazy, ale także wiele innych gatunków zwierząt objętych ochroną prawną. Użytek ten powstał w grudniu 2007 roku.

Ryc. 1. Użytek ekologiczny „Staw przy Kaczeńcowej w Nowej Hucie”. Fot. M. Guzik.

Z inwentaryzacji przyrodniczej fauny „Stawu przy Kaczeńcowej” dołączonej do wniosku o utworzenie użytku ekologicznego, a także na podstawie szczegółowych obserwacji prowadzonych w latach 2008–2009 wynika, że systematycznie bądź okresowo występuje

Ryc. 2. Ropucha szara *Bufo bufo* - para in amplexus wędrująca do stawu. Fot. M. Guzik.

tam 16 gatunków ssaków, 23 gatunki ptaków, 1 gatunek gada, 6 gatunków płazów i liczne ryby. Z bezkręgowców wykazano ponad 20 gatunków owadów występujących na lądzie, ale także wiele gatunków wodnych i żyjących w wodzie larw owadów, 19 gatunków mięczaków, w tym ślimaka długowłosego (*Trichia villosula*) – gatunku wpisanego na „Czerwoną listę zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce”.

Liczne gatunki kręgowców wychowują w stawie młode pokolenie. Już od wczesnej wiosny jest on miejscem godów występujących tam ryb, a także płazów. Z najbliższej okolicy schodzą się do niego żaby i ropuchy, nieco później pojawia się kumak nizinny. Gatunek ten objęty jest Dyrektywą Siedliskową UE. W miejscach niedostępnych gniazda wije kaczka krzyżówka oraz dwa chronione gatunki ptaków: kokoszka

Ryc. 3. Samica traszki zwyczajnej *Triturus vulgaris*. Fot. A. Gał.

wodna oraz łabędź niemy. O ile kokoszka rozmnaża się w tym stawie już od kilku lat, o tyle łabędź – największy nasz ptak wodny, ujęty w Dyrektywie Ptasiej UE, w roku bieżącym po raz pierwszy zbudował tu swoje gniazdo. Ciekawostką tegoroczną jest również

Ryc. 4. Para łabędzi niemych *Cygnum olor* wijąca gniazdo na stawie. Fot. M. Guzik.

pojawienie się na stawie pięknego przybysza – kaczki mandarynki (*Aix galericulata*). Na stawie przebywają dwa samce i jedna samica. Jeden samiec wyraźnie tworzy parę z samicą, natomiast drugi, mimo iż zazwyczaj pływa w ich pobliżu, jeśli podpłygnie zbyt blisko odpędzany jest przez samca z pary.

Ojczyzną tej kaczki jest południowo-wschodnia Azja, gdzie zamieszkuje dorzecze Amuru, Japonię,

Koreę, Sachalin, Mandzurię, Tajwan i wschodnie Chiny. Nazwa gatunku wywodzi się od ubioru mandarynów – dostojników chińskich, których pięknie zdobione, kolorowe szaty były ozdobą dworu cesarzy chińskich.

Już od dawna mandarynka widnieje w przewodnikach i atlasach ptaków europejskich jako gatunek występujący na terenie Europy i we wszystkich kra-

Ryc. 5. Samica ważki płaskobrzuchej *Libellula depressa*. Fot. A. Gał.

jach nazywana jest właśnie mandarynką. Nazwa gatunkowa nadana została prawdopodobnie w Anglii, gdzie kaczka ta została w XVIII w. sprowadzona w celach hodowlanych, a przy końcu tego wieku wypuszczona na wolność. W Anglii żyje też najliczniejsza populacja mandarynek licząca ok. 1000 par.

Liczni przedstawiciele tego gatunku żyją również w Polsce. Ostatniej zimy para mandarynek obserwowana była w Rabce, a w poprzednich latach stwierdzo-

Ryc. 7. Samiec mandarynki z Rabki. Fot. U. Dec.

no występowanie tego gatunku na Wiśle w Krakowie.

Mandarynkę trudno pomylić z innym gatunkiem. U obu płci pióra z tyłu głowy układają się w charakterystyczny czub. Zwraca uwagę bardzo jaskrawo ubarwiony samiec, u którego lotki drugorzędowe są znacznie wydłużone i tworzą charakterystyczne, sterzące ku górze grzebienie. Mandarynka wije gniazdo zazwyczaj w pobliżu wody, ale też często gniazduje w dziuplach. Jest gatunkiem chronionym.

Nowohuckie mandarynki, podobnie jak inni mieszkańcy stawu przy ul. Kaczeńcowej, dokarmiane są

przez okolicznych mieszkańców. Obserwowana przez nas para odbyła kilkudziesięciometrową „wycieczkę” po łądzie, pod stromą górkę, do miejsca gdzie jedna z mieszkanek właśnie wyłożyła resztki jedzenia. Po posiłku para spokojnie wróciła do stawu.

Objęcie stawu przy ul. Kaczeńcowej ochroną w formie użytku ekologicznego spowodowało, że miejsce to właściwie spełnia swoje zadanie, zgod-

Ryc. 6. Dwa samce kaczki mandarynki (*Aix galericulata*) na stawie przy ul. Kaczeńcowej. Fot. A. Gał.

nie z założeniami zawartymi w Ustawie o Ochronie Przyrody. Chroni ciekawe gatunki zwierząt, ważne dla zachowania różnorodności biologicznej, miejsce ich rozmnażania i sezonowego przebywania. Staje się enklawą ciszy i spokoju, czego efektem jest przebywanie tam coraz większej liczby gatunków, które w tych warunkach mogą i przystępują do rozrodu. Staw już od początku każdej wiosny tętni życiem, a uczniowie z pobliskich szkół odbywają tam zaję-

Ryc. 8. Para mandarynek z Rabki. Fot. U. Dec.

cia z biologii i przyrody. Często spotkać tam można wędkarzy, jak również zwyczajnych spacerowiczów. Nowa Huta zyskała ciekawy zakątek miasta gdzie okoliczni mieszkańcy, ale nie tylko oni, mogą relaksować się na łonie natury, a miłośnicy przyrody podglądać ciekawe gatunki i ich zachowanie.

Anna Gał - Zespół Parków Krajobrazowych
Województwa Małopolskiego

Marek Guzik - Instytut Biologii Uniwersytetu
Pedagogicznego w Krakowie